

Parisuhde ilman seksiä?

Parisuhteen seksuaaliset normit aseksuaalien kertomuksissa

Katriina Koponen

Parisuhteiden seksuaalisesta toimivuudesta on muodostunut suhteiden tärkeä mitta ja määrittäjä jälkimoderneissa yhteiskunnissa. Aseksuaalit kertovatkin kohtaavansa paljon haasteita toimiessaan parisuhteiden seksuaalisten odotusten keskellä. Onko seksiä välttelevän ihmisen mahdollista saavuttaa onnellinen parisuhde seksiä painottavassa yhteiskunnassa?

Tässä artikkelissa kysyn, kuinka itsensä aseksuaaliksi nimeävät ihmiset kertovat parisuhteen seksuaalisista odotuksista ja vaatimuksista. Analysoin, kuinka seksuaaliset teot näyttäytyvät parisuhteen kulttuurisina määreinä ja kuinka aseksuaalit sekä mukailevat että haastavat ymmärrystä seksin asemasta pari-

suhteissa. Aineistona käytän kirjoituskeruun avulla tuotettuja tekstejä. Nojaan tulkinnassani kategoria-analyysiin, joka tarkastelee erilaisissa luokitteluisissa eli kategorisoinneissa ilmeneviä, yhteisöllisesti jaettuja käsityksiä. ”Parisuhde” ja ”romanttiset suhteet” määrittyvät tutkimuksessa ennen kaikkea aineisto-

lähtöisesti: kirjoittajat kuvaavat näillä ilmaisuilla vakituisia intiimejä suhteita, joihin osapuolet ovat emotionaalisesti sitoutuneet ja joissa he kokevat läheisyyttä toisiinsa. Kirjoittajat määrittelevät itse nämä suhteet erityiseksi kategoriaksi, joka erotetaan ystävyys- ja perhesuhteista. Tutkimuksessa käytän ilmaisua

”parisuhde” viittaamaan myös mahdollisiin monisuhteisiin, jotka purkavat oletusta intiimien suhteiden lähtökohtaisesta ”parillisuudesta”. Myös erilaisten tekojen määrittäminen seksuaaliseksi on riippuvaista niin yksilön tulkinnoista kuin yhteisöllisistä käsityksistä. Viitataan ”seksuaalisten tekojen” kaltaisilla ilmaisuilla tilanteisiin, joissa yksilö itse tulkitsee jonkin teon seksuaalissävyytteiseksi.

Aseksuaalisuus on 2000-luvulla länsimaissa yleistynyt seksuaalisuuden kategoria, joka on erityisesti viime vuosikymmenen mittaan tullut tutuksi myös suomalaisille. Aseksuaalisuuden määritelmästä käydään yhä keskustelua, mutta yleisimmän määrittelyn mukaan aseksuaalisuus merkitsee vähäistä tai poissaolevaa seksuaalista halua tai vetovoimaa (Bogaert 2004; Brotto ym. 2010; Yule, Brotto & Gorzalka 2017). Siinä missä modernissa länsimaisessa seksuaalisuuskäsityksessä vähäistä seksuaalista halua on pitkään käsitelty lääketieteellisenä ongelmana (esim. Gupta 2017), aseksuaalit ovat järjestäytyneet 2000-luvulla ja vaatineet kokemuksensa käsittelemistä normaalina seksuaalisuuden kokemuksena.

Aseksuaalit haluavat usein parisuhteen, mutta aseksuaalisen kokemuksen vuoksi suhteen seksuaaliselle ulottuvuudelle saatetaan asettaa tarkkoja ehtoja ja rajoja. Suhtautuminen seksuaali-

seen toimintaan vaihtelee hyvin paljon aseksuaalien keskuudessa: osa on valmis joihinkin seksuaalisiin tekoihin kumppanin kanssa, osa ei halua sellaisia lainkaan suhteeseensa (Carrigan 2011; Dawson, McDonnell & Scott 2016). Aseksuaaliyhteisöissä on tavanomaista erotella seksuaaliset tunteet muista mahdollisista vetovoiman muodoista. Eriytyisen tärkeää on käsitys romanttisista tunteista ja vetovoimasta, jota nähdään olevan mahdollista kokea toista ihmistä kohtaan myös ilman seksuaalisia tunteita. Tämän vuoksi aseksuaalit ilmaisevat seksuaalisen identiteetin lisäksi usein romanttisen identiteetin, joka kertoo, mitä sukupuolta kohtaan romanttiset tunteet heräävät: aseksuaali voi kertoa olevansa aseksuaalin lisäksi esimerkiksi hetero-, homo-, bi- tai panromanttinen. Aseksuaaleissa on myös aromanttisia, jotka eivät koe romanttisia tunteita tai vetovoimaa toisia ihmisiä kohtaan. (Carrigan 2011; Chasin 2011; Haefner 2011.)

Artikkelin aluksi käyn läpi analyysin kannalta tärkeitä tutkimuskeskusteluja jälkimoderneista parisuhteista. Tämän jälkeen esittelen kategoria-analyysin, joka toimii artikkelin teoreettis-metodologisena viitekehystenä, sekä tutkimuksen aineiston. Aloitan analyysini tarkastelemalla aineistossa esiintyviä kokemuksia normatiivisista parisuhdekäsityksistä ja erityisesti niiden seksuaali-

sista odotuksista. Tästä siirryn erittelemään aseksuaalien parisuhteeseen liittyviä fyysisen läheisyyden toiveita: mitä seksuaalisia ja ei-seksuaalisia läheisyyden muotoja suhteeseen toivotaan, ja missä kulkee seksin raja? Artikkelin loppuosa keskittyy käsityksiin ja kokemuksiin parisuhteesta, jossa seksi on toissijaista tai poissaolevaa. Tarkastelen aseksuaalien kokemuksia muiden ihmisten reaktioista vähäseksuaaliseen parisuhteeseen sekä tällaisen suhteen tavoitteluun liittyviä strategioita. Lopuksi analysoin aseksuaalien tapaa yhtäältä uudelleenrakentaa ja toisaalta mukailla kulttuurisia käsityksiä onnellisesta parisuhteesta.

Tulkinnat jälkimoderneista parisuhteista

Aikuisten ihmisten intiimiä elämää on organisoitu monella tavalla länsimaisissa jälkimoderneissa yhteiskunnissa, mutta juuri kahden ihmisen välinen läheinen, romanttinen ja seksuaalinen suhde on edelleen merkittävässä asemassa. Perheinstituutio ja muu sosiaalinen elämä on monin tavoin organisoitu kahden ihmisen intiimin, monogaamisen suhteen ympärille. (DePaulo & Morris 2005; Ketokivi 2012.)

Siinä missä aiemmin taloudelliset tekijät ja sukulaisuussuhteet asettivat

raamit parisuhteeseen ja avioliittoon hakeutumiselle, ovat useat yhteiskuntatieteilijät korostaneet tunteiden tärkeyttä nykyaikaisia perhesuhteita rakentavina tekijöinä (Beck & Beck-Gernsheim 1995; Giddens 1992; Nieminen 1993). Ihmisiä sitoo toisiinsa suhteen aitous eli sen kyky tyydyttää sen hetkisiä yhteenkuuluvuuden tarpeita (Forsberg 2003; Giddens 1992; Jallinoja 2000). Seksuaalitutkija Osmo Kontula (2009) kiteyttää, että yhteiskunnallinen avioliittoinstituutio on joutunut tekemään tilaa subjektiiviselle suhdemääritelmälle, jossa läheisyys on parisuhteessa etualalla. Samanlaisia ajatuksia on esitetty suomalaisten parisuhdekäsityksiä vuonna 2003 selvittäneessä perhebarometrissa, jonka mukaan parisuhde merkityksellistyy tietynlaiseksi tunnekumppanudeksi, jossa on mahdollisuus jakaa niin ilot kuin surut toisen kanssa (Paajanen 2003, 31–32).

Monien tutkijoiden mukaan romanttisen rakkauden ideologia määrittää tapoja ymmärtää ja puhua parisuhteesta. Erityisesti media ja viihde toistavat ajatusta vahvaan tunnekokemukseen perustuvasta intohimoisesta kiintymyksestä, jota vasten yksilöt peilaavat omia kokemuksiaan (Kaskisaari 1998, 275). Sukupuolentutkija Marja Kaskisaaren (mt., 276) mukaan romanttisen rakkauden ihanne mukautuu tukemaan pari-

suhdeinstituutiota, sillä siihen liitetty suuri tunnekokemus muuntautuu puhe-tavoissa uskollisuuden ihanteeksi. Seksuaalisilla tunteilla on olennainen rooli romanttisen rakkauden määrittymisessä: romanttinen rakkaus on perinteisesti erotettu muista rakkauden muodoista – kuten rakkaudesta ystävään tai lapseen – suhteen seksuaalisen luonteen kautta, jota ei oleteta löytyvän muista rakkaussuhteista. (Karandashev 2015; Pinto 2017.)

Parisuhteiden eri vaiheisiin liitetään erilaisia odotuksia suhteen emotionaalista ja seksuaalisesta laadusta. Erityisesti yhteiskuntatieteilijöitä ja psykologeja ovat kiinnostaneet teoriat intohimorakkauden (*passionate love*) ja kumppanuusrakkauden (*compassionate love*) ominaisuuksista ja eroavaisuuksista. Näillä termeillä on kuvattu seksuaalisen kanssakäymisen erilaista painoarvoa parisuhteen eri vaiheissa. (Sprecher & Regan 1998, 163.) Intohimorakkaus kuvaa erityisesti parisuhteen alussa koettua tunteiden paloa ja tilaa, jossa kaivataan kiihkeästi yhteyttä toiseen ihmiseen (Hatfield & Rapson 2008, 1). Tässä tunnetilassa seksuaalisilla tunteilla on nähty olevan merkittävä rooli (Aron, Fisher & Strong 2006, 606–607). Intohimo tyyppillisesti vähenee ajan myötä, ja pitkäaikaisessa parisuhteessa intohimorakkaus muuttuu usein kumppanuusrak-

kaudeksi. Siinä kiihkeimmän hurman tilalle on asettunut ystävyys: suhteessa on tällöinkin rakkautta ja läheisyyttä, mutta yksilöiden kokemuksissa korostuu päätös sitoutua suhteeseen kumppanin kanssa. On jopa tulkittu, että intohimorakkaudessa halutaan toista henkilöä, mutta kumppanuusrakkaudessa halutaan toisen henkilön hyvää. (Hatfield & Rapson 2008; Kontula 2016, 12.) On tulkinnanvaraista, voiko yksilöiden elämässä selkeästi erotella tällaisia rakkauden muotoja ja vaiheita. Oleellista kuitenkin on, että ihmiset tunnistavat tämän erottelun ja muutoksen ja hyödyn-tävät sitä myös omassa aineistossani.

Suhteen seksuaalinen toimivuus tarjoaa yhden mahdollisen mitan, jonka avulla yksilöt arvioivat parisuhteen laatua. Seksi ja seksuaalinen kanssakäyminen ovat Kontulan (2008; 2009) mukaan Suomessakin tärkeässä roolissa sekä parinmuodostuksessa että parisuhteessa. Seksuaalisen aktiivisuuden puutetta lähestytään ajoittain merkkinä avio-ongelmista ja sen nähdään ennakoivan jopa eroa (mt.). Seksi voi näyttäytyä jopa rakkauden mittana. Naisten seksuaalista haluttomuutta tutkineet Kontula ja Tarja Sandberg (2012, 4–5) kertovat kumppanin seksuaalisen halun puutteen johtavan toisinaan eroon, sillä tunne ”kumppani ei halua minua”, samaistuu ajatukseen ”kumppani ei enää rakasta

minua”. Asenteet parisuhteiden rinnakkaisuudesta ja uskottomuutta kohtaan ovat Kontulan (2016) mukaan myös tiukentuneet Suomessa 2000-luvulla, joten parisuhteessa oleviin yksilöihin kohdistuu odotuksia toteuttaa seksuaalisuuttaan juuri parisuhteen sisällä. Kontulan seksitutkimuksia on kritisoitu niiden hetero- ja penetraatiokeskeisyydestä (Juvonen 2002; Nikkanen & Silfverberg 2016), mutta ne muistuttavat parisuhteen seksuaaliseen kanssakäymiseen liitettyistä odotuksista, jotka ovat 2000-luvun parisuhdetutkimuksissa kenties jääneet tunneyhteyden ja vastavuoroisuuden näkökulmien varjoon. Analysoin itse erityisellä aineistolla näitä parisuhteeseen liitettyjä seksuaalisia odotuksia, jotka vaikuttavat yksilöiden toimintaan ja odotuksiin.

Parisuhde kategoria-analyysin linssien läpi

Aineiston analyysissä hyödynnän etnometodologisen tutkimusperinteen pohjalta kehitettyä kategoria-analyysia. Kategoria-analyysissa tarkastellaan ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessaan luomia ja käyttämiä kategorioita eli luokitteluja. Ne kertovat paljon kulttuurista ja yhteiskunnasta, sillä kulttuuri tarjoaa paljon juuri kategorioihin perustuvaa tietoa, jonka avulla rakennamme

ymmärrystä yhteiskunnasta, itsestämme ja toisista. Analyysitavassa on olennaista kiinnittää huomioita erilaisiin merkityksiin, joita kategorioihin alati liitetään. Luokitteluihin liitetään myös esimerkiksi erilaisia *toimintoja* (*activities*) ja *määreitä* (*predicates*) eli ominaisuuksia. Kategorioiden käyttö eri tilanteissa herättää henkiin erilaisia kulttuurisesti jaettuun merkityksiä, joiden luomia mielikuvia kategoria-analyysia hyödyntävissä tutkimuksissa tarkastellaan. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012a ja 2012b; Ruusuvuori 2009, 393; Sacks, Jefferson & Schegloff 1995.)

Kategoriat tuottavat yksilöille käsityksen toistuvista tilanteista ja kanssakäymisen tavoista ”normaaleina”. Etnometodologian perustaja Harold Garfinkel (1967) näki kategorisoinnin liittyvän juuri moraalisen järjestyksen tuottamiseen. Jos tätä toiston kautta syntyvää moraalista järjestystä rikkoo käyttäytymällä vastoin odotuksia, järjestyksen rikkojaan kohdistuu *selontekovelvollisuus* (*accountability*) ja hänen tulee antaa *selonteko* (*account*) eli selitys poikkeavuudelle. Koemme esimerkiksi tarpeelliseksi antaa selityksiä, jos emme ota vastaan ystävän tuomaa lahjaa tai tulemme myöhässä tapaamiseen. Etnometodologiassa ihmisen toiminnan nähdään siis olevan moraalisen valinnan tulosta, ja tästä valinnasta ihminen on selonteko-

velvollinen muille. (Heritage 1996, 103–107; Juhila 2012, 132–133; Juhila, Jokinen & Suoninen 2012a, 20–22.)

Lähden tutkimuksessani siitä lähtökohdasta, että ihmiset ymmärtävät ”parisuhteen” omanlaisenaan kategoriana, johon oletetaan liittyvän erityisiä piirteitä ja toimintoja (tiivistettynä ”määreitä”). Yhteiskunnan ja yhteisön jäsenyyden kautta ihmiset ovat omaksuneet kulttuurisia käsityksiä siitä, millainen parisuhde on ja millainen sen tulisi olla – toisin sanoen siitä, millainen on ”normaali parisuhde”. Näenkin aineistossa esiintyvät pohdinnat ”normaaliudesta” ja ”normaalista parisuhteesta” arkipuheisena vastineena kategoria-analyysin mukaiselle erittelylle parisuhteen kategoriasta ja sen odotuksista. Tutkimuksessani on erityisen olennaista se, miten seksuaaliseksi tulkitut teot käsitetään osaksi parisuhteen kategoriaa ja sen määreiksi. Kyseenalaistamalla seksuaaliset teot osana parisuhdetta aseksuaalit tekevät näkyväksi näiden vahvan kulttuurisen aseman parisuhteessa.

Aseksuaalien kertomukset aineistona

Tutkimus perustuu kirjoituskeruuna-aineistoon. Julkaisin syksyllä 2019 kirjoituskutsun, jossa pyysin aseksuaaliseksi itsensä nimeäviä ihmisiä lähettämään

kirjoituksia, joissa he käsittelevät omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan aseksuaalisuudesta, aseksuaalisesta identiteetistä sekä aseksuaalina elämisestä Suomessa. Lähetin kirjoituskutsun sosiaalisen median eri alustoille sekä SETA ry:lle, joka jakoi sitä kokoontumisissaan ja tioloissaan. Kirjoituksia tuli 10 henkilöltä. Olin kerännyt jo vuonna 2015 pro gradu -tutkimustani varten suomalaisilta aseksuaaleilta kirjoituksia, jotka käsittelevät samanlaisia kysymyksiä, ja pyysin kirjoittajilta lupaa käyttää tätä aiemmin kerättyä aineistoa myös väitöskirjatutkimuksessani. Aiemmista vastaajista 13 antoi luvan kirjoituksensa hyödyntämiseen. Seitsemän heistä kirjoitti väitöskirjatutkimustani varten myös jatkokirjoituksen, jossa he kertovat senhetkistä ajatuksistaan. Nämä kolme eri aineistoa eivät poikkeaa merkittävästi toisistaan, joten käsittelem niitä yhdessä. Yhden kirjoittajan tekstiä en hyödyntänyt tämän artikkelin aineistona, sillä kirjoittaja ei omien sanojensa mukaan ole aseksuaali vaan halusi osallistua tutkimukseen kertomalla lääkkeiden tuottamasta haluttomuudesta. Yhteensä informantteja on tutkimuksessa 22 ja tekstiä noin 105 sivua.

Kirjoittajista kolme kertoi sukupuolekseen ”mies”, 13 ”nainen” ja viisi ilmaisi sukupuolensa asettuvan näiden kategorioiden ulkopuolelle ja käytti esimer-

kiksi sellaisia käsitteitä kuin ”sukupuoleton”, ”genderqueer”, ”muunsukupuolinen” tai kuvasi pidemmin kokevansa epävarmuutta sukupuolensa määrittelyn suhteen. Lisäksi yksi kirjoittaja ilmoitti sukupuolekseen vuoden 2015 kirjoituksessa ”nainen” mutta myöhemmässä tekstissä vuodelta 2019 ”muunsukupuolinen”. Ei-binääristen sukupuoli-identiteettien suuri määrä vastaa kansainvälisiä aseksuaalisuustutkimuksia, joissa on havaittu ei-binääristen ja epänormatiivisten sukupuoli-identiteettien yleisyys aseksuaalien keskuudessa (Antonsen ym. 2020; Ginoza, Miller & AVEN 2014). Naisten suurta osuutta vastaajista voi selittää se, että naiset ovat yleensä enemmistö aseksuaaliyhteisössä (Ginoza, Miller & AVEN 2014; Gupta 2018), sekä se, että naiset perinteisesti vastaavat kirjoituskeruisiin miehiä ahkerammin (Pöysä 2015, 22). Nuorimmat kirjoittajat ovat ikäryhmää 16–20 vuotta ja vanhin 46–50. Ikävuodet 21–25 ovat aineistossa hyvin edustettuna; aineisto ilmentääkin erityisesti nuorten aikuisten parisuhdekäsityksiä. Kirjoittajien yksityisyyden suojaamiseksi olen luonut heille pseudonyymit, joilla viittaaan heihin tekstissä.

Ensimmäisessä kirjoituskeruussa annoin kirjoittajille hyvin vapaat kädet kirjoitusten suhteen. Kirjoituskutsu oli lyhyt ja strukturoimaton, ja pyysin kir-

joittajia kirjoittamaan yleisesti ”omasta aseksuaalisuudestaan”. Parisuhteeseen viitattiin kutsussa yhdessä lauseessa mahdollisena teemana: ”Sana on vapaa, mutta voit tarkastella tekstissäsi vaikka sellaisia teemoja kuin parisuhde, seksuaaliset tuntemukset tai identiteetti-termit.” Osittain juuri tässä keruussa esille tulleen parisuhdeaiheen suosion vuoksi päätin tutkia aihetta tarkemmin. Vuoden 2019 keruussa kannustin kirjoittajia jälleen vapaaseen kirjoittamiseen, mutta tällä kertaa kirjoituskutsun lopussa oli lista mahdollisista teemoista ja kysymyksistä, joita kirjoittajat voivat halutessaan tarkastella. Nämä teemat ja kysymykset mukailivat suunnittelemani mahdollisia tutkimusartikkeleita. ”Aseksuaalisuus ja parisuhde” -otsikon alta löytyivät seuraavat esimerkkikysymykset: ”Millaisia ajatuksia sinulla on aseksuaalisuudesta ja parisuhteesta? Oletko itse ollut parisuhteessa? Haluatko parisuhteen? Miten aseksuaalisuus vaikuttaa parisuhteeseen? Mikäli et ole ollut parisuhteessa, kuinka oletat aseksuaalisuuden näkyvän mahdollisessa parisuhteessa?”

Suomessa kirjoituskeruita on hyödynnetty erityisesti yhteiskuntatieteiden, kansanperinteen ja historian aloilla selvitetäessä ihmisten omakohtaisia kokemuksia sekä tapoja, joilla erilaisista ilmiöistä kerrotaan (Pöysä 2006, 223–

228; Taira 2004, 42–43). Vaikka kirjoituskutsussa esitetyt teemat ja lisäkysemykset ohjaavat vastaajien kirjoituksia niin sisällöllisesti kuin kerronnallisestikin (Laurén 2010, 420; Pöysä 2021), monet kutsuuni vastanneet kirjoittajat valikoivat vain osan teemoista käsiteltäväkseen ja kirjoittavat laajasti ehdotusten ulkopuolelta. Huomionarvoista on, että jokainen kirjoituskutsuun vastannut kirjoittaja käsittelee edes jonkin verran juuri parisuhdeteemaa. Aihe valikoitui näin vastaajien henkilökohtaisten päätösten ja kokemusten myötä erityisen merkitykselliseksi.

Aseksuaalit sanallistavat moninaisesti kokemiaan vetovoiman ja kiintymyksen tunteita muihin ihmisiin. Aineistossa romanttisen ja seksuaalisen vetovoiman lisäksi esille tulevat esimerkiksi sensuaalinen vetovoima ja esteettinen vetovoima, ja kirjoittajat määrittelevät itseään esimerkiksi sanoilla demiseksuaali, apothisseksuaali, harmaa aseksuaali, semiromanttinen ja lith-romanttinen. Vetovoiman ja identiteetin moninaisia termejä ei kuitenkaan aina kirjoiteta auki, jolloin niiden merkitys kirjoittajalle ei käy ilmi. Kirjoittajat kertovat kokevansa myös epävarmuutta ja sanojen puutetta kokemukselleen. Vetovoiman ja kiintymyksen kokemusta voi olla vaikea kuvailla, jos niiden ei koeta istuvan kulttuurin sanallistettuihin ku-

vauksiin seksuaalisesta tai romanttisesti kiintymyksestä (ks. Ritchie & Barker 2006). Spektrinä ilmaistu kokemus auttaa monia sanallistamaan kokemuksensa ja sallii sille tarpeeksi liukuvuutta: ”romanttisen ja aromanttisen välimaasto” on aineistossa suosittu paikantaminen. Seitsemän kirjoittajaa joko kuvaa itseään aromanttiseksi tai pohtii kokemuksensa mahdollisesti istuvan aromanttisuuteen, minkä lisäksi kolme kirjoittajaa kertoo olevansa epävarmoja siitä, onko hän romanttinen vai aromanttinen. Aromanttisuus ei välttämättä tarkoita parisuhteen mahdollisuuden hylkäämistä, sillä myös osa itsensä aromanttiseksi määrittelevistä kirjoittajista kertoo olevansa avoin mahdolliselle parisuhteelle, mikäli he tapaisivat henkilön, jonka kanssa parisuhde tuntuisi mielekkäältä. Mahdollinen romanttisen kokemuksen muuttuminen tulevaisuudessa siis tiedostetaan eikä sitä koeta ongelmalliseksi.

Aseksuaalien kertomukset ”normaalin parisuhteen” seksuaalielämästä

Pohtiessaan aseksuaalisuutta ja parisuhdetta aineistoni kirjoittajat kommentoivat paljon kulttuurin ja ympäröivän yhteiskunnan tuottamia käsityksiä ja odotuksia seksin harrastamisen tärkeydestä parisuhteessa. Näitä käsityksiä he

kertovat kuulleensa niin mediasta, viih-teestä, ikätovereilta, vanhemmilta kuin potentiaalisilta kumppaneiltakin. Puhe ”normaalista parisuhteesta” ja sen tavoittelusta alleviivaa kulttuurisia käsityksiä kategorioiden rajoista.

Kun ”normaali parisuhde” eli Garfinkelin (1967) sanoin moraalisen järjestyksen mukainen parisuhde pitää sisällään odotuksia seksuaalisista teoista, koetaan parisuhteeseen liittyvän velvollisuuden suostua kumppanin seksuaalisiin ehdotuksiin ”tarpeeksi usein”. Aineistossa mainitaan jopa kuultuja numeroarvioita sille, kuinka usein seksiä tulee harrastaa, jotta suhde määrittyisi parisuhteeksi tai jotta se saisi kunnian olla ”hyvä parisuhde”. Sanni (nainen, 21–25 v.) kritisoi mediaa mielikuvasta, että ”ei ole parisuhdetta jos ei harrasta seksiä vähintään kolmesti viikossa”. Petra (nainen, 26–30 v.) puolestaan kuvaa hämmennystään luettuuan, että 9–10 vuotta kestäneissä parisuhteissa harrastetaan seksiä jopa 4–8 kertaa kuukaudessa. Tällaisten lukujen suhde todellisuuteen on toissijainen, sillä numeroarviot tuottavat käsitystä parisuhteen seksuaalisista odotuksista ja vaikuttavat näin vahvasti aseksuaaleihin.

Kategoriset parisuhdeodotukset näyttävät erityisen vahvasti kirjoituksissa, joissa kirjoittajat kertovat pyrkimyksistään mukautua käsitykseen

”normaalista” parisuhteesta ja ”normaalina” kumppanina olemisesta. Kategoria-analyysissa teoretisoidaan, että ihmiset mukautuvat odotuksiin ”normaalista” elämästä, jotta heidän ei tarvitsisi jatkuvasti selittää ja perustella poikkeavaa toimintaansa. Toisin sanoen ihmiset mukautuvat odotuksiin välttääkseen selontekovelvollisuutta. (Suoninen 2009, 376.) Hyvä esimerkki tällaisesta mukautumisesta on aineiston vanhimpiin kirjoittajiin kuuluva Veera (nainen, 46–50 v.), joka kuuli aseksuaalisuudesta ja muodosti aseksuaalisen identiteetinsä vasta myöhemmällä iällä monen parisuhteen jälkeen:

Olen halunnut miellyttää toisia ihmisiä, ja tässäkin olen toiminut niin ja yrittänyt sopeutua. Olen toiminut niinkuin olen arvellut ”normaalien” ihmisten toimivan. – – Jotenkin hämmentää oma normaalitilassa tapahtunut esiintymiseni seksuaalisesti innokkaana miesystäviäni kohtaan, vaikka en oikeasti olisi kokenutkaan seksuaalista vetovoimaa heihin. Ylläpitääkseni hyvää parisuhdetta, miellyttääkseni toista ja kelvatakseni hänelle, ja siksi, että olen noin ylipäänsä yrittänyt toimia niin kuin olen kuvitellut, että seksin yhteydessä kuuluu toimia. Tästä seksuaalisuutta (yli)korostavasta yhteiskunnasta olen kai kuvan siitä, millainen pitää olla, imuroinut mieleeni...

Myös muut kirjoittajat kertovat pyrkineensä mukautumaan käsityksiinsä erilaisiin tilanteisiin liitetystä toimintamalleista, jos heillä ei ole ollut ymmärrettävää ja selkeää selontekoa poikkeavalle toiminnalle. Petra kertoo aseksuaalisen identiteetin luotuaan ymmärtäneensä, että hän on aiemmin esittänyt ”alloseksuaalin roolia” (kuten aseksuaalit kutsuvat ei-aseksuaaleja eli normatiivista seksuaalista vetovoimaa kokevia ihmisiä) ja näkee sisäistäneensä mallin tälle roolille mediasta. Aseksuaalisuudesta kuulemisen ja sen tunnistamisen jälkeen hän kertoo vapautuneensa paineista ”tietynlaiseen seksielämään”. Mukautuminen näkyy myös Annikan (nainen, 26–30 v.) tekstissä, jossa hän kertoo aiemmin lioitelleensa seksuaalisia halujaan ystäviensä kanssa keskustellessaan, sillä hän luuli tällaisen puheen olevan vaadittua sosiaalista teatteria. Kirjoittaja kuvaa luulleensa, että muutkin kokivat yhtä vähän seksuaalisia haluja kuin hän, mutta esittivät sosiaalisesta vaatimuksista muuta. Annikan aseksuaalinen identiteetti olikin syntynyt erityisesti siitä havainnosta, että muut ihmiset saattoivat sittenkin kokea kuvaamiaan seksuaalisia haluja.

Tieto aseksuaalisuuden olemassaolosta sekä aseksuaalisen identiteetin muodostaminen olivat saaneet useat kirjoittajat tiedostamaan seksuaalisuuteen

ja parisuhteeseen liittyvät kulttuuriset odotukset. Näiden kulttuuristen viestien muuttuminen näkyväksi mahdollisti niiden kyseenalaistamisen. Aseksuaalinen identiteetti eli ymmärrettävä selonteko kokemukselle antoi myös kaivatun oikeutuksen normista poikkeavalle toiminnalle. Se vahvisti monien käsitystä siitä, että heidän seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyvät tunteensa ovat todellisia ja näin ollen myös kumppanin tulee kunnioittaa niitä. Tämän myötä useat kirjoittajat kertovat ”saaneensa luvan” olla suostumatta seksiin ja pitää kiinni seksuaalisista rajoistaan.

Aseksuaalien motiivit seksuaaliselle kanssakäymiselle parisuhteessa

Aseksuaalinen identiteetti ei välttämättä tarkoita, ettei seksiä oltaisi valmiita harjoittamaan parisuhteessa. Onkin huomioitava, että neuvotellessaan parisuhteen määreitä ja rajoja aseksuaalit voivat sekä kieltäytyä mukautumasta parisuhteen seksuaalisiin vaatimuksiin että valita niiden hyväksymisen (ks. myös Dawson, McDonnell & Scott 2016). Osa aseksuaaleista voi myös kokea halua toteuttaa seksuaalisia tekoja tietyissä tilanteissa. Tämän artikkelin kannalta mielenkiintoista on kuitenkin se, miten aseksuaalit kertovat seksiin ryhtymisestä

parisuhteessa niissä tilanteissa, kun he eivät itse koe siihen erityistä halua.

Aineistossa esiintyy paljon puhetta seksiin suostumisesta osana ei-aseksuaalisen kumppanin henkisestä hyvinvoinnista huolehtimista. Kumppanille ei haluta tuottaa negatiivisia tunteita kieltäytymällä seksistä ja tämän halutaan pääsevän kokemaan niitä positiivisia kokemuksia, joita tämän oletetaan saavan seksistä. Kirjoituksissa kerrotaan, että näin on toimittu myös ennen aseksuaalisen identiteetin luomista. Esimerkiksi Veera kertoo: ”En koskaan tehnyt itse aloitetta, onneksi sekään ei kumppaniani haitannut, mutta kilttinä ihmisenä suostuin kyllä yleensä aina, jos toisella oli kova mieliteko”. Seksiin suostuminen näyttyy ”kilttinä” kumppania kohtaan. Annika kuvaa, kuinka toisen ehdotuksiin suostumisen lisäksi toista saatetaan miellyttää tekemällä itse ehdotuksia: ”[mies] toivoi usein minunkin tekemään aloitteita, ja niinpä tein niitä aina välillä – en kuitenkaan koskaan siksi, että minun olisi tehnyt ’mieli’, vaan siksi, koska tiesin [miehen] ilahtuvan siitä.” Nämä tulokset vastaavat Dawsonin, McDonnellin ja Scottin (2016) sekä Van Houdenhoven ja kollegoiden (2015) kansainvälisten aseksuaalisuustutkimusten tuloksia, joissa aseksuaalit ovat niin ikään kertoneet harrastavansa seksiä parisuhteessa esimerkiksi miellyt-

täkseen kumppaniaan ja osoittaakseen rakkautta.

Aineistossa mainitaan myös useaan kertaan seksiin suostuminen osoitukseksi ei-seksuaalisten tunteiden ja luottamuksen vahvuudesta. Seksiä mahdollisena pitävät aseksuaalit, jotka eivät kuitenkaan näe sitä erityisen nautinnollisena, kertovat seksiin suostumisen mahdollistuvan silloin, kun ”ihminen olisi luotettava ja tunteet olisivat riittävän vahvat” (Heli, nainen, 21–25 v.). Eräs kirjoittaja (Tommi, mies, 21–25 v.) kutsuukin seksiin suostumista ”suureksi luottamuksen osoitukseksi”, joka vaatii pohjalle pitkän parisuhteen. Seksuaaliset teot parisuhteessa voivat näin kuvastaa suhteen emotionaalista läheisyyttä.

Seksin ja parisuhteen odotettu yhteys tekee seksistä kieltäytymisestä haastavaa. Siitä huolimatta, että ymmärrys omasta aseksuaalisesta identiteetistä teki omista seksuaalisista rajoista hyväksyttäviä, kertovat kirjoittajat kokevansa yhä vahvaa ulkopuolista painetta seksin harjoittamiseen parisuhteessa. Tommi ilmaiseekin, ettei seksistä kieltäytymisen parisuhteessa näyttäydy mahdollisena: ”koenkin seksuaalisuuden suhteessa lähinnä välttämättömänä pahana joka on pakko aikatauluttaa sopimaan johonkin kohtaan jotta partneri lakkaa nalkuttamasta”. Valmius suostua seksuaalisiin tekoihin kumppanin mieliksi muodos-

tuu osassa kirjoituksia jopa parisuhteen ehdoksi. Kirjoittajia puhuttaa aseksuaalin mahdollisuus löytää onnellinen ja tyydyttävä suhde nykyisessä parisuhdeilmastossa. Suhtautumisessa parisuhteen mahdollisuuteen näyttyy johdonmukaisesti tärkeänä se, onko kirjoittaja valmis osallistumaan seksuaalisiin toimiin ei-aseksuaalisen kumppanin miellyttämiseksi. Jos kirjoittaja kokee seksin edes joskus mahdolliseksi, suhtautuu hän parisuhteen mahdollisuuden optimistisemmin; jos taas kirjoittaja ei halua harrastaa seksiä edes toisen mieliksi, kokee hän melkein poikkeuksetta parisuhteen epätodennäköiseksi, ellei jopa mahdottomaksi. Esimerkiksi Sanni kuvailee epätoivon tunteitaan parisuhteen löytämiseen liittyen:

Seksin takia tulen varmaan olemaan aina sinkku. – – Tiedän, etten mistään hinnasta aio harrastaa seksiä, ajatuskin kuvottaa minua, joten miten voisin löytää parisuhteen, jossa ei ole seksiä. – – Haaveilen parisuhteesta mutta haaveeni kaatuvat aina ajatukseen toisen ihmisen halusta harrastaa seksiä.

Parisuhteen yhtälö näyttyy varsin arrottomana: jos haluaa parisuhteen, tulee olla valmis myöntymään seksuaalisiin tekoihin edes satunnaisesti. Paine suostua seksiin parisuhteessa ei tietävästi ole vain aseksuaalien kohtaama

ongelma, sillä myös ei-aseksuaaliset ihmiset ovat tutkimuksissa raportoineet suostuvansa parisuhteessa seksiin, vaikka eivät koe halua harjoittaa seksiä kyseisellä hetkellä. Syiksi on nostettu esimerkiksi seksin harjoittaminen ”parisuhteen hyväksi” ja läheisyyden vahvistamiseksi (Impett & Peplau 2002) sekä sukupuolitetut seksuaaliset odotukset (Muehlenhard & Cook 1988).

Parisuhteen läheisyyden ja seksin rajat aseksuaalien kertomuksissa

Aseksuaalit pohtivat paljon rajanvetoja ”seksin” ja muun fyysisen läheisyyden välillä omista parisuhdetoiveissaan. Kaikki kirjoittajat eivät erikseen tarkenna tekoja, joita he eivät suhteeseen toivo. Poissuljettavana toimintana korostuvat toistuvasti kuitenkin penetraatio ja genitaalialueiden koskettelu (välillä vain se, että toinen ihminen koskettelee kirjoittajan genitaalialueita). Myös suuseksi mainitaan useamman kerran. Välttävät seksuaaliset teot ovat kuitenkin hyvin yksilöllisiä: aseksuaalien moninaisuuden vuoksi osa aseksuaaleista ilmaisee kykenevänsä saamaan nautintoa penetraatiosta ja myös hakeutuvansa siihen. Jokainen kirjoitus tuleekin tulkita omassa kontekstissaan.

Vaikka ”seksiä” ja tiettyjä toimia väl-

teltäisiin, sisältyy parisuhteisiin usein toiveita kosketuksen ja fyysisen läheisyyden muodoista, jotka koetaan miellyttäväksi. Erityisesti kirjoituksissa kerrotaan kaivattavan turvallista fyysistä lähellä oloa ilman pelkoa, että toiminta johtaa seksuaaliseen tai genitaalialueisiin liittyvään toimintaan. Halailu ja sohvalla television katsominen toisen kainalossa näyttäytyvät teksteissä ikään kuin aseksuaalin läheisyydenkaipuun täydellisenä toteutumana. Rakastavaa kosketusta saadaan myös kädestä kiinni piteilyllä ja mahdollisesti suutelulla.

Kun tapaan ihmisen jonka persoonallisuus ja ulkonäkö (kuinka hän kantaa itseään, hänen äänensä, hiuksensa, tyyliinsä) kiinnostavat minua, saatan toivoa että voi kun saisi hänen kansansa istua vierekkäin. Ottaa päikkärit, leipoa. Suudella hänen kaulaansa tai matkustaa yhdessä. Haaveilen usein arjesta jonkun toisen kanssa. (Tuisku, sukupuoleton, 16–20 v.)

Vaikka läheisyyttä ja kosketusta voi saada ystäväiltäkin, koetaan romanttisen kumppanin kanssa koettu fyysinen läheisyys ja yhdessäolo suuressa osaa kirjoituksia erilaiseksi. Petra kertoo kokevansa fyysisen läheisyyden tarvetta kumppaninsa kanssa, vaikka muiden ihmisten kanssa hän haluaakin pitää fyysistä etäisyyttä: ”Hellyydellä ja läheisyy-

dellä – on suuri rooli itselleni parisuhteessa. Nyt etäsuhteessa eläessäni huomaan, että kainalon kaipuu on todellinen, ja sinne on päästävä joka kerta kun tapaamme. Kainalossa koen latautuvani”. Sen sijaan muiden ihmisten fyysinen kosketus ei tuota Petralle erityistä nautintoa, ja hän halua ihmisiä ”vain, koska se on tapana”.

Fyysisen läheisyyden tavoittelu voi olla aseksuaalille haastavaa, jos hän ei halua harjoittaa mitään tai joitain tiettyjä seksuaalisia tekoja. Aseksuaalit kertovat kokevansa, että ei-aseksuaaleille fyysinen läheisyys ja kosketus parisuhteessa asettuvat osaksi samaa ulottuvuutta seksuaalisina nähtyjen tekojen kanssa. Tässä näkökulmassa parisuhteen fyysinen ulottuvuus pitää sisällään kosketuksen, läheisyyden ja seksuaalisen kanssakäymisen: nämä ovat saatavilla vain pakkettina, eivät yksittäin. Aseksuaalit voivat myöntyä seksin harjoittamiseen siksi, että se on tie rakastavaan kosketukseen. Suostumalla seksiin on ikään kuin mahdollista ”ansaita” muukin fyysinen läheisyys. Annika kirjoittaa: ”Kuitenkin melkein joka kerta seksiä harrastaessani koin sen tylsäksi ja toivoin sen loppuvan pian, sillä itselleni palkinto siitä vaivannäöstä oli vasta tulossa: paikka kainalossa, hellyyttä ja läheisyyttä.” Pyry (mies/nonbinäärinen, 26–30 v.) kuvaa sukupuoli- ja seksuaalisuusnormien rajoitta-

van hänen mahdollisuuksiaan saada rakastavaa kosketusta ilman seksuaalista kanssakäymistä:

[Aiemmissä suhteissa] pidin seksihetkiä lähinnä ajanhukkana. – – Ainoastaan kosketuksesta saatavia hormoneita jään kaipaamaan. Pitkää hellää kosketusta ei käytännössä ole tarjolla nyky-yhteiskunnassa ilman seksuaalista asiayhteyttä, jos minut aina sosiaalisesti luetaan mieheksi, ei mitenkään komeaksi, ja heteroksi.

Aseksuaalin haasteena tietyissä läheisyyden muodoissa on se, että niihin liittyy oppittu sosiaalinen käyttäytymismalli, jonka mukaan ne johtavat seksiin (ks. Simon & Gagnon 1984). Erityisesti heteroseksuaalinen seksuaalitoiminta onkin yleensä kaavamaisista ja seuraa tiettyä toimintaketjua suutelusta yhdyntään (mt.; Braun, Gavey & McPhillips 2003). Aseksuaalien kertomuksissa erityisesti suutelu on toimintaa, joka on monelle kirjoittajalle itselleen mieluista, mutta johon nähdään liittyvän toisen ihmisen odotus genitaalialueisiin liittyvästä toiminnasta. Suutelu näyttäätyy ikään kuin vain osana laajempaa kokonaisuutta, jonka huippuna on yhdyntä. Tästä käsitteistä poikkeaminen vaatii selonteon (kuten kuukautiset tai päänsärky).

Toive seksin paineesta vapaasta läheisyydestä näyttäätyy hyvin Veeran

kertomuksessa, jossa hän kertoo orastavasta suhteestaan aseksuaaliseen mieheen. Suhteistaan ei-aseksuaalisiin miehiin hän kertoo: ”Monesti olisin kaivannut vaan läheisyyttä ja hellyyttä ilman seksiä, mutta seksuaalin ihmisen kanssa se ei oikein ole ottanut onnistuakseen.” Vaikka hän ei ole varma suhteen eteneemisestä tapaamansa aseksuaalimiehen kanssa, hän suhtautuu positiivisesti fyysisen läheisyyden mahdollisuuksiin tällaisessa suhteessa:

Sen olen huomannut, että fyysisen läheisyyden suhteen yhdessäolo aseksuaalin kanssa on minulle paljon rennompaa ja jotenkin yksinkertaisempaa, kuin mitä on ollut läheisyys tavallisen seksuaalin miehen kanssa. Ei ole ns. suorituspainetta, tai pelkoa, että hellyys johtaisi seksiin, mikä on yksinomaan hyvä asia.

Kokemukset vähäseksuaalisen parisuhteen vastaanotosta

Aineistossa esiintyy hyvin paljon kokemuksia muilta ihmisiltä saaduista viesteistä, joissa seksi kuvataan parisuhteen tärkeäksi piirteeksi, josta ei-aseksuaalit eivät halua luopua. Esimerkiksi potentiaalisten kumppanien kerrotaan todenneen suoraan, etteivät he halua seksitöntä parisuhdetta, ja lopettaneen yhteydenpidon tämän vuoksi. Seksi ku-

vataan ei-aseksuaaleille jopa parisuhteeseen hakeutumisen tärkeänä motiivina: ”Kaipaen parisuhdetta, mutta koen sellaisen löytämisen hankalaksi nimenomaan aseksuaalisuuden takia. Haluaisin parisuhteen ilman seksiä, mutta valtaosa ihmisistä kuitenkin kaippaa parisuhteelta nimenomaan seksiä” (Susanna, nainen, 21–25 v.).

Parisuhteissa olleet kirjoittajat kertovat aiempien seurustelusuhteiden ja jopa avioliittojen päättyneen suhteen vähäisen seksuaalisen kanssakäymisen vuoksi. Seksuaalisten tekojen harvinaisuus tai poissaolo parisuhteessa on tuottanut ei-aseksuaaliselle kumppanille tyytymättömyyden tunteita, mikä on ilmaistu aseksuaalille suoraan. Seksitön parisuhde tarkoittaisi seksuaalisen kanssakäymisen täydellistä kieltämistä ei-aseksuaalilta, sillä Suomessa vallitsevassa monogaamisessa parisuhdemallissa parisuhde on suhteen osapuolille ainoa hyväksytty konteksti toteuttaa seksuaalisia halujaan toisen ihmisen kanssa.

Aseksuaalien kertomus seksin asemasta parisuhteessa luo tulkinnan, että aseksuaalien parisuhdetoive mukailee käsitystä kumppanuusrakkaudesta, siinä missä ei-aseksuaalien koetaan toivoavan erityisesti suhteen alussa intohimorakkautta. Kumppanuusrakkaus on perinteisesti mielletty osaksi parisuhteen

myöhäisempää vaihetta, mutta aseksuaalit kuvaavat kaipaavansa tällaista rakkautta ja arkista yhdessäoloa jo parisuhteen alussa. Aineiston kuvauksissa ihan-teellisesta parisuhde-elämästä korostuvat luottamuksen ja turvallisuuden tunteet sekä arkinen, viihtyisä yhdessäolo.

Luin joskus jostakin, että rakastuminen on jopa 80-prosenttisesti (seksuaalista) himoa ja vasta huuman hälvettyä vuosien päästä alkaa rakastaminen, joka on toisesta välittämistä huomattavasti arkisemmalla, syvemmällä tasolla. Itse olisin jo valmis hyppäämään rakastumisvaiheen yli ja siirtymään suoraan siihen vanhan pariskunnan elämään. (Jaana, nainen, 21–25 v.)

Kumppanuusrakkauden ilmiössä korostuu myös ajatus kumppaneiden välisestä lämpimästä kiintymyksestä, jota voi kutsua myös ystävyiden kaltaiseksi. Kumppanuusrakkautta onkin kutsuttu myös romanttisten kumppanien väliseksi ystävyysrakkaudeksi (*friendship love*) (Sprecher & Regan 1998). Tommi kuvaa kaipaavansa juuri tällaista ystävyysteen verrattavaa yhteiseloa:

[Aiempien suhteiden] [e]rojen syynä oli koko lailla yhteensopimattomuus (surprise): olisin itse tyytynyt "intiimiin ystävyys-suhteeseen", mutta partnerini olisivat kaikki yhtä lukuunottamatta halunneet edetä suhteen seksua-

aaliseen vaiheeseen, jonka koen itse paitsi tarpeettomana myös lievästi vastenmielisenä. – – Asia on lievästi kiuasallinen minun ollessani täysin tyytyväinen saadessani kääriytyä [huopaini] suklaalevyn kanssa ja partnerin ollessa lähinnä todella läheinen ystävä jonka kanssa satunnaiset seksuaaliset tekemiset ovat minulle OK kunhan saan itse pitää housut jalassa.

Ystävyysteen verrattava kiintymys muodostaa ongelman suhteen luokittelussa. Parisuhde ilman seksiä rikkoo jo valmiiksi parisuhteen kategorisia määreitä niin merkittävästi, että suhteen nimeäminen parisuhteeksi muuttuu muiden silmissä kyseenalaiseksi. Kahden aikuisen yksilön emotionaalisesti intiimi suhde, johon ei liity seksiä (tai jossa seksi on hyvin vähäisessä roolissa), kategorisoidaan helposti ystävyys-suhteeksi parisuhteen sijasta. Romanttinen rakkaus on perinteisesti erotettu muista rakkauden muodoista juuri sen seksuaalisen luonteen kautta, jolloin seksuaaliset tunteet ja seksuaalinen vuorovaikutus asettuvat olennaiseksi eroa tuottavaksi ja luokitte- lulle tärkeäksi ominaisuudeksi (esim. Pinto 2017, 572). Aseksuaalit kertovatkin tilanteista, joissa muut ihmiset ovat ilmaisseet kokevansa vaikeaksi määrittää ja nimetä suhde parisuhteeksi ilman seksiä.

Olen huomannut aseksuaalisuuteni aiheuttavan kokolailla hämmennystä seurustelukumppaneissani: jos seksiä ei ole, suhde ei juuri eroa ystävyys-suhteesta, joten mikä järki tässä sitten on? tuntuu pyörivän heidän mielessään. (Tommi)

[M]inulle on sanottu käsitykseni parisuhteesta olevan liian ystävämainen. (Emilia, nainen, 21–25 v.)

Ei-aseksuaalit ovat myös arvottaneet parisuhteen laadultaan huonoksi sen perusteella, että suhde on liian lähellä ystävyys-suhdetta. Annika kertoo entisen aviomiehensä tehneen selkeän eron ”vaimon” ja ”ystävän” kategorioiden välille kertoessaan eropäätöksestä:

Oltuamme [miehen] kanssa kaksi vuotta naimisissa, hän jätti minut. Hän ei kuulemma enää rakastanut minua kuten vaimoa tulisi rakastaa, vaikka välittikin minusta, mutta enemmän ystäväinä.

Jaana kertoo aseksuaalina itsekin kokevansa suhteen kategorisoinnin parisuhteeksi hämmäntäväksi ilman seksiä: ”Mutta jos kuvitellaan, että olisin parisuhteessa jonkun kanssa ilman minikäänlaista seksiä, miten suhde eroaisi yhdessä asuvista erittäin läheisistä ystävyksistä?” Tästä huolimatta parisuhteen kategorisoinnin epäselvyys ei näyttäydä

aineistossa kirjoittajille uhkana parisuhteen laadulle tai ylitsepääsemättömänä ongelmana. Kategorian näennäisestä monitulkintaisuudesta huolimatta kirjoittajat kuvaavat selkeää kokemustasoista ymmärrystä siitä, milloin suhde koetaan parisuhteeksi ja tunteet romanttisiksi. Seksuaalisista tunteista riippumattoman romanttisen vetovoiman käsite auttaa aseksuaaleja määrittämään suhteen kumppaniin omanlaisekseen kategoriaksi erilleen ystävyysuhteista, vaikka se toiminnoiltaan voitaisiin ulkopuolisen silmin määrittää ystävyysuhteeksi. Myös Petran kirjoitus kumppanin kainalon erityisyydestä kuvaa, miten kumppanin kosketus kyetään ymmärtämään juuri romanttisen suhteen kontekstissa eikä esimerkiksi ystävän kosketuksena.

Parisuhteen tavoittelun strategiat seksuaalisten vaatimusten ristipaineessa

Tietoisuus parisuhteeseen liitetystä seksuaalisista odotuksista vaikuttaa monin tavoin aseksuaalien toimintaan parisuhdekentällä. Aseksuaalit kuvailevat kokevansa korostettua selontekovelvollisuutta tavatessaan potentiaalisia kumppaneita. Kun muiden ihmisten koetaan pitävän vähäseksuaalisia parisuhteita epätoivottavina, näyttäytyy aseksuaalisuus

asiana, josta tulee aina ikään kuin varoitaa mahdollisia kumppaneita. Asian mainitsematta jättäminen voi aiheuttaa syyllisyyden tunteita:

Aseksuaalisuuteni häiritsee minua vain silloin, kun joku toinen ilmaisee halua ryhtyä suhteeseen kanssani. – – En koe olevani olleen rehellinen näitä ihmisiä kohtaan, kun en ole haluttomuuttani seksiin kaikille toittanut. (Tuisku)

Ajoittain kirjoittajat kokevat velvollisuudekseen kertoa aseksuaalisuudesta potentiaalisten kumppanien lisäksi myös muille uusille tuttavuuksille siltä varalta, että joku näkee heidät mahdollisena kumppanina heidän tietämättään. Eräässä kirjoituksessa todetaankin, että joskus tuntuu kuin kirjoittajan täytyisi kantaa mukanaan kylttiä ”Aseksuaali! Lähesty omalla vastuulla!” (Tommi).

Kuten Veera aiemmin, myös muut kirjoittajat pohtivat mahdollisuutta, että parisuhde muodostettaisiin toisen aseksuaalin kanssa. Tämä vapauttaisi aseksuaalin sosiaaliselta paineelta mukautua kumppanin seksuaaliin tarpeisiin. Muutama kirjoittaja kertoo etsineensä kumppania aseksuaalien tapahtumista tai kokoontumisista. Melkein kukaan kirjoittajista ei kuitenkaan näe tätä todennäköisenä ratkaisuna. Kirjoituksissa todetaan, että aseksuaalien vähäisen

määrän vuoksi olisi hyvin epätodennäköistä tavata toinen aseksuaali, jonka kanssa syttyisi molemminpuolisia romanttisia tunteita. Esimerkiksi Mikko (mies, 31–35 v.) kertoo etsineensä hyvin aktiivisesti seurustelukumppania erilaisista aseksuaalien tapaamisista. Alun optimistisuuden jälkeen hän ei enää kirjoitushetkellä usko löytävänsä parisuhdetta aseksuaalien joukosta, sillä ”olisihan tässä 7 vuoden aikana jo varmaan pitänyt enemmänkin tapahtua tällaisella työmäärällä”. Mikko kertoo myös tulkitsevansa, että joillekin aseksuaaleille aseksuaalisuus saattaa merkityksellistä ”seurustelemattomuutena”.

Kuudessa tekstissä pohditaan monisuhteisuutta ja avoimia suhteita mahdollisina ratkaisuna, joiden myötä ei-aseksuaalinen kumppani voisi toteuttaa seksuaalisia halujaan ilman, että aseksuaali joutuisi luopumaan seksiin liittyvistä rajoistaan. Näistä kuitenkin vain yksi kirjoittaja koki muun kuin monogamian ensisijaiseksi parisuhdemallikseen, minkä lisäksi yksi kirjoittaja oli epävarma suhtautumisestaan asiaan. Loput kirjoittajat eivät nähneet tällaisia suhdemuotoja mahdolliseksi omalla kohdallaan. Aiheen yleisyys siitä huolimatta, ettei tällaisia parisuhdemuotoja koettu toivottavaksi, tekee näkyväksi sen, kuinka aseksuaalit kokevat joutuvansa neuvottelemaan ja pohtimaan vaihtoehtoisia pari-

suhdemuotoja siksi, että normatiivisen parisuhdemuodon saavuttaminen vaikuttaa haastavalta. Eräässä tekstissä pohdittiin myös ratkaisuna kumppanin luvallista seksin harjoittamista muiden ihmisten kanssa ja tästä toiminnasta käytettiin kulttuurisesti negatiivisesti latautunutta ilmaisua ”vieraisa käyminen”. Aseksuaalisen kokemuksen ristiiriita parisuhteessa voi vaatia myös tällaisten vahvasti arvolutautuneiden kulttuuristen käsitysten uudelleenrakentamista.

Onnellinen vähäseksuaalinen parisuhde ja tunnettyytyväisyyden ristiriita

Kun normatiivisen parisuhteen vaatimukset tiedostetaan, niitä kyetään myös vastustamaan. Osa kirjoittajista uudelleenrakentaa parisuhteen kategoriaa korostamalla vähäseksuaalisen parisuhteen positiivisia puolia ja määrittämällä kumppanin luonteen laadukkaaksi juuri silloin, kun tämä hyväksyy aseksuaalin seksuaalisen kokemuksen. Seksin ”vaatiminen” tuottaa näkemyksen vääränlaisesta suhtautumisesta parisuhteeseen ja kumppaniin, kuten Tommin tekstissä ilmenee:

[m]inusta on yksinkertaisesti väärin vaatia seksiä tai pitää sitä reunaehtona

suhteelle. Mielestäni fokus on tällöin aivan väärässä kohdassa: toisen kanssa pitäisi pystyä viettämään laatu-aikaa vaatteet päällä ilman sitä oletusta, että tämän jälkeen harrastetaan seksiä.

Hypoteettisten kumppaneiden halutaan hyväksyvän ja ymmärtävän kirjoittajan seksuaaliset rajat: ”Tiedän – –, että en todellakaan haluaisi myöskään harrastaa seksiä usein, joten tulevan poikaystävänä pitäisi ymmärtää, että minulta ei saa seksiä usein” (Sumu, nainen/gender-queer, 21–25 v.).

Vaikka kirjoittajat vastustavat parisuhteeseen liitettyä painetta suostua seksiin, mukailevat heidän tapansa puhua onnellisesta parisuhteesta muuten jälkimodernin ajan parisuhdeodotuksia. Parisuhteiden on teoretisoitu näyttävätyvän ajassamme ennen kaikkea kahden yksilön välisenä emotionaalisenä tunneyhteytenä, vastavuoroisuutena ja avoimuutena (Maksimainen 2010, 202). Kommunikaatio ja tunteiden rehellinen jakaminen korostuvat tärkeänä piirteinä onnistuneelle parisuhteelle myös aseksuaalien kirjoituksissa. Tunteiden jakaminen ja ajan myötä tapahtuva syvempi tutustuminen toiseen ihmiseen auttavat myös erilaisten seksuaalisten kokemusten yhteensovittamisessa. Mikäli aseksuaali on valmis seksuaaliseen toimintaan edes satunnaisesti, voidaan saavut-

taa kompromisseja ja tulla toista puoliväliin vastaan, kuten käy ilmi Marikan (nainen, 26–30 v.) kirjoituksessa. Marika kertoo seksin olleen nykyisen parisuhteensa alussa ”jonkin verran ongelma”, sillä sitä oli hänen puolisonsa mielestä liian vähän. Hän kertoo tilanteen kuitenkin parantuneen ajan myötä:

Ajan myötä, kun suhde ja me kypsytimme, opimme toisistamme enemmän eikä seksi enää ollut ongelma. Neuvoin puolisoani esimerkiksi siinä, miten minua kannattaa lähestyä ja seksiä ehdottaa, että en vain automaattisesti kieltäydy, kuten helposti teen, jos hän ehdottaa seksiä, kun minulla on muuta mielessä tai jos tilanteesta yritetään tehdä liian romanttinen ja vakava. Minä puolestani pyrin muistamaan tunnustella, milloin minua voisi haluttaa, jotta puolisoni ei tarvitsisi tehdä kaikkia aloitteita. – – Opettelimme – – tuntemaan toisemme ja pelaamme hyvin yhteen, ja nyt tiedän, että kun minulla on haluja, saan ne hyvin tyydytettyä puolisoni kanssa.

Tunnettyytyväisyyden ja tunnekumppanuuden ihanne tuottaa merkittävän ristiriidan aseksuaalin ja ei-aseksuaalin parisuhteeseen. Kirjoittajat puolustavat aseksuaalin oikeutta olla suostumatta seksiin, mikäli hän ei koe sille tarvetta: ”Jos seksipuuhat kokee todella negatiivisina, vaikka vastenmielisenä, yhden-

tekevänä tai viettiä ei ole, ei kenenkään tarvitse suostua seksiin tai yhdyntään pelkästään toisen tarpeiden tyydyttämissiksi” (Veera). Samalla kuitenkin mahdollisen ei-aseksuaalisen kumppanin seksuaalisen hyvinvoinnin tärkeys tiedostetaan. Osa kirjoittajista kertoo kokevansa huonoa omaatuntoa siitä, ettei ei-aseksuaalinen kumppani pääsisi toteuttamaan seksuaalisia tarpeitaan niin usein kuin toivoisi. Sanni pitää tätä yhtenä esteenä parisuhteen löytämiselle: ”[m]iten voisin vaatia toisen elämään selibaatissa, koska en itse haluaisi harrastaa seksiä?” Ei-aseksuaalin tarve ja halu seksille voidaan nähdä niin voimakkaana tai vaistonvaraisena, ettei pidetä oikeudenmukaisena, jos kumppani ei pääsisi toteuttamaan näitä halujaan. Seurauksena on jännitteinen asetelma, jossa ihanteeksi muodostuu yksilöiden oikeus toteuttaa aitoa seksuaalista kokemustaan parisuhteessa, vaikka nämä kokemukset olisivat keskenään ristiriidassa. Tätä ristiriitaa ei aina kyetä ratkaisemaan, jolloin se vaikuttaa vaikeasti ylitettävältä esteeltä parisuhteen saavuttamiselle.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa olen analysoinut aseksuaalien kertomuksia parisuhteen seksuaalisista odotuksista ja vaatimuksista.

Jälkimoderneja parisuhteita käsittelevissä tutkimuksissa on painotettu tunteiden ja vastavuoroisuuden merkitystä parisuhdetta ylläpitävinä voimina, mutta aineistoni perusteella vallitseva parisuhdeymmärrys nojaa vahvasti odotuksiin seksuaalisista teoista. Yksilöiden on perinteisesti oletettu sekä kokevan seksuaalista vetovoimaa että haluavan harjoittaa seksiä erityisesti silloin, kun he kokevat romanttisia tunteita toista ihmistä kohtaan. Seksuaalinen kanssakäyminen näyttääyttyä tätä kautta luonnollisena osana parisuhdetta.

Parisuhteen seksuaaliset odotukset muuttuvat näkyviksi tilanteissa, joissa ne rikkoutuvat. Seksin ja parisuhteen luonnollistetun yhteyden vuoksi aseksuaalit joutuvat aktiivisesti pohtimaan omia rajojaan ja valmiuksiaan kompromisseihin ei-aseksuaalisen henkilön tarpeiden kanssa, mikäli he haluavat parisuhteen. Seksiin suostuminen ja siitä kieltäytymisen vaikuttaa niin parisuhteen olemassaoloon, laatuun kuin molempien osapuolten hyvinvointiin. Yksilöt kokevat merkittävästi painetta seksuaalisiin tekoihin, jotta suhde näyttäytyisi parisuhteena. Aseksuaalit kritisoivat seksuaalisten tekojen asemaa parisuhteen merkittäjänä ja korostavat, ettei parisuhde tarvitse seksuaalisia tunteita tai tekoja ollakseen parisuhde.

Aineisto kuvaa, kuinka vähäseksu-

aalinen parisuhde näyttäytyy monille ei-aseksuaaleille rikkinäisenä ja epätoivottavana. Aseksuaalit uudelleenrakentavat käsitystä parisuhteesta kuvaamalla parisuhdetta onnelliseksi ja täyttymykselliseksi myös ilman seksiä. Toisaalta aineistossa korostuu kuitenkin paine sopeutua normatiivisiin suhteisiin. Vallitseva teema aseksuaalien parisuhdekertomuksissa onkin vaikeasti ratkaistava jännite, joka syntyy aseksuaalisen kokemuksen ehdoilla luodun parisuhteen ja normatiivisen parisuhdemallin välille. Tämä ristiriita voisi kannustaa aseksuaaleja luomaan täysin uudenlaisia suhdemuotoja ja omaksumaan viime aikoina valtaväestölle tutuksi tulleita vaihtoehtoisia suhdemalleja kuten monisuhteet ja avoimet suhteet. Yhteisön viestit normatiivisesta tavasta olla romanttisessa suhteessa ovat kuitenkin vahvoja: parisuhteen uudelleenrakentamisesta ja monisuhteisuuden mahdollisuuden tiedostamisesta huolimatta aseksuaalien kirjoituksissa parisuhde palautuu herkästi normatiiviseen parisuhdemalliin, jossa on paine toteuttaa seksuaalisia tekoja. Parisuhde on monogaamisessa ja seksuaalisia tekoja sisältävässä muodossaan vahva kulttuurinen normi, jonka rikkominen vaatii yksilöiltä merkittävästi neuvottelua.

LÄHTEET

- Antonsen, Amy N., Zdaniuk, Bozena, Yule, Morag & Brotto, Lori A. (2020) Ace and aro: Understanding differences in romantic attractions among persons identifying as asexual. *Archives of Sexual Behavior* 49, 1615–1630. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-01600-1>
- Aron, Arthur, Fisher, Helen E. & Strong, Greg (2006) Romantic love. Teoksessa Anita L. Vangelisti & Daniel Perlmán (toim.) *The Cambridge Handbook of Personal Relationships*. Cambridge: Cambridge University Press, 595–614.
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth (1995) *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.
- Bogaert, Anthony F. (2004) Asexuality: Prevalence and associated factors in a national probability sample. *The Journal of Sex Research* Vol 41(3), 279–287. <https://doi.org/10.1080/00224490409552235>
- Braun, Virginia, Gavey, Nicola & McPhillips, Kathryn (2003) The 'fair deal'? Unpacking accounts of reciprocity in heterosexual. *Sexualities* Vol 6(2), 237–261. <https://doi.org/10.1177%2F1363460703006002005>
- Brotto, Lori A., Knudson, Gail, Inskip, Jess, Rhodes, Katherine & Erskine, Yvonne (2010) Asexuality: a mixed-methods approach. *Archives of Sexual Behavior* 39, 599–618. <https://doi.org/10.1007/s10508-008-9434-x>
- Carrigan, Mark (2011) There's more to life than sex? Difference and commonality within the asexual community. *Sexualities* 14(4), 462–478. <https://doi.org/10.1177%2F1363460711406462>
- Chasin, CJ Deluzio (2011) Theoretical issues in the study of asexuality. *Archives of Sexual Behavior* 40, 713–723. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9757-x>
- Dawson, Matt, McDonnell, Liz & Scott, Susie (2016) Negotiating the boundaries of intimacy: the personal lives of asexual people. *The Sociological Review* 64, 349–365. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12362>
- DePaulo, Bella M. & Morris, Wendy L. (2005) Singles in society and in science. *Psychological Inquiry* 16(2–3), 57–83. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2005.9682918>
- Forsberg, Hannele (2003) Hajottavat ja koossapitävät tunteet. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 86–102.
- Garfinkel, Harold (1967) *Studies in Ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press 1984.
- Giddens, Anthony (1992) *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
- Ginoza, Mary Kame, Miller, Tristan & AVEN Survey Team (2014) *The 2014 AVEN community census: Preliminary findings*. https://asexualcensus.files.wordpress.com/2014/11/2014census_preliminaryreport.pdf (Tarkistettu helmikuussa 2022)
- Gupta, Kristina (2017) "And now I'm just different, but there's nothing actually wrong with me": Asexual marginalization and resistance. *Journal of Homosexuality* 64(8), 991–1013. <https://doi.org/10.1080/00918369.2016.1236590>
- Gupta, Kristina (2018) Gendering asexuality and asexualizing gender: A qualitative study exploring the intersections between gender and asexuality. *Sexualities* 22(7–8), 1197–1216. <https://doi.org/10.1177%2F1363460718790890>
- Haefner, Carol (2011) *Asexual Scripts: A Grounded Theory Inquiry Into the Intrapsychic Scripts Asexuals Use to Negotiate Romantic Relationships*. Institute of Transpersonal Psychology. California: ProQuest Dissertations Publishing.
- Hatfield, Elaine & Rapson, Richard L. (2008) Passionate love and sexual desire: Multidisciplinary perspectives. Teoksessa Joseph P. Forgas & Julie Fitness (toim.) *Social Relationships: Cognitive, Affective, and Motivational Processes*. The Sydney Symposium of Social Psychology. New York: Psychology Press, 21–38.
- Heritage, John (1996) *Harold Garfinkel ja etnometologia*. Suom. Ilkka Arminen ym. [Garfinkel and Ethnomethodology, 1984.] Helsinki: Gaudeamus.
- Impett, Emily A. & Peplau, Letitia Anne (2002) Why some women consent to unwanted sex with a dating partner: Insights from attachment theory. *Psychology of Women Quarterly* 26(2002), 360–370. <https://doi.org/10.1111%2F1471-6402.t01-1-00075>
- Jallinoja, Riitta (2000) *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Juhila, Kirsi (2012) Ongelmat, niiden selittäminen ja kategoriat. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino, 131–174.
- Juhila, Kirsi, Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012a) Katteoria-analyysin juuret. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino, 17–44.
- Juhila, Kirsi, Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012b) Katteoria-analyysin teesit. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino, 45–88.
- Juvonen, Tuula (2002) Niin makaa kuin petaa. Lomaketutkimuksen ongelmat ja homoseksuaalisuus suomalaisissa seksitutkimuksissa. *Sociologia* 39(4), 309–321.
- Karandashev, Victor (2015) A cultural perspective on romantic love. *Online Readings in Psychology and Culture* 5(4). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1135>
- Kaskisaari, Marja (1998) Rakkauden täyttymys. Seksuualliset erot ja romanttinen rakkaus. Teoksessa Matti Hyvärinen, Eeva Peltonen & Anni Vilkkö (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino, 273–310.
- Ketokivi, Kaisa (2012) The intimate couple, family and the relational organization of close relationships. *Sociology* 46(3), 473–489. <https://doi.org/10.1177/0038038511422552>
- Kontula, Osmo (2008) *Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä*. Helsinki: Otava.
- Kontula, Osmo (2009) *Between Sexual Desire and Reality. The Evolution of Sex in Finland*. Helsinki: Väestöliitto.
- Kontula, Osmo (2016) *Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan avaimena*. Perhebarometri 2016. Väestötutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.
- Kontula, Osmo & Sandberg, Tarja (2012) *Halut jäissä? Naisten seksuaalisen halun puute*. Helsinki: VL-Markkinointi.
- Laurén, Kirsi (2010) Kirjoitetun kokemuksen kiehtovuus. Teoksessa Jyrki Pöysä, Helmi Järviuoma & Sinikka Vakimo (toim.) *Vaeltavat metodit*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 426–449.
- Maksimainen, Jaana (2010) *Parisuhde ja ero. Sosiologinen analyysi terapeuttisesta ymmärryksestä*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6607-8> (Tarkistettu toukokuussa 2022)
- Muehlenhard, Charlene L. & Cook, Stephen W. (1988) Men's self-reports of unwanted sexual activity. *The Journal of Sex Research* 24, 58–72. <https://doi.org/10.1080/00224498809551398>
- Nieminen, Armas (1993) *Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Avioliitto- ja seksuaalisyymyksiä suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta nykypäivään*. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.
- Nikkanen, Hanna & Silfverberg, Anu (2016) Dominoiva klitoriskeisyyks ja normaali seksi.

Long Play 23.11.2016. <https://www.longplay.fi/sivuaanet/dominoiva-klitoriseskeisyys-ja-normaali-seksi> (Tarkistettu huhtikuussa 2022)

Paajanen, Pirjo (2003) *Parisuhde koetuksella. Käsitteitä parisuhteesta ja sen purkautumisesta*. Perhebarometri 2003. Väestöliitto. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.

Pinto, Sarah (2017) Researching romantic love. *Rethinking History* 21(4), 567–585. <https://doi.org/10.1080/13642529.2017.1333288>

Pöysä, Jyrki (2006) Kilpakirjoitukset muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.) *Muistitietotutkimus: Metodologiaa kysymyksiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 221–244.

Pöysä, Jyrki (2015) *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Joensuu: Suomen kansantietouden tutkijain seura.

Pöysä, Jyrki (2021) Kirjoituskutsut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/kirjoituskutsut/> (Tarkistettu helmikuussa 2022)

Ritchie, Ani & Barker, Meg (2006) ‘There aren’t words for what we do or how we feel so we have to make them up’: Constructing polyamorous languages in a culture of compulsory monogamy. *Sexualities* 9, 584–601. <https://doi.org/10.1177%2F1363460706069987>

Ruusuvuori, Johanna (2009) Harvey Sacks. Arkielämän menetit ja keskusteluanalyysi. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät*. Tampere: Vastapaino, 383–405.

Sacks, Harvey, Jefferson, Gail & Schegloff, Emanuel A. (1995) *Lectures on Conversation: Volumes I & II*. Blackwell.

Simon, William & Gagnon, John H (1984) Sexual scripts. *Society* 22, 53–60. <https://doi.org/10.1007/BF02701260>

Sprecher, Susan & Regan, Pamela C. (1998) Passionate and companionate love in courting and young married couples. *Sociological Inquiry* 68(2), 163–185. <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1998.tb00459.x>

Suoninen, Eero (2009) Harold Garfinkel. Etnometodologia ja sosiaaliset järkeilytavat. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät*. Tampere: Vastapaino, 365–382.

Taira, Teemu (2004) Kartanpiirtäjän kulku-neuvo. Kirjoituskilpakeruun lukumahdollisuuksista. Teoksessa Tuulikki Kurki (toim.) *Kansanrunousarkisto, lukijat ja tulkinnat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 40–64.

Van Houdenhove, Ellen, Gijs, Luk, T’Sjoen, Guy & Enzlin, Paul (2015) Stories about asexuality: A qualitative study on asexual women. *Journal of Sex & Marital Therapy* 41(3), 262–281. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2014.889053>

Yule, Morag A., Brotto, Lori A. & Gorzalka, Boris B. (2017) Sexual fantasy and masturbation among asexual individuals: An in-depth exploration. *Archives of Sexual Behavior* 46, 311–328.

Katriina Koponen on kulttuurintutkimuksen tohtoriopiskelija Itä-Suomen yliopistossa. Hän tekee parhaillaan väitöskirjatutkimusta asexuaalisuudesta identiteetikategoriana Suomessa.